

СТАНОВИЩЕ
от доц. СИЛВИЯ АСЕНОВА ШОПОВА, дмпс
психолог в МБАЛНП “Св. Наум“ СОФИЯ

ОТНОСНО
дисертационен труд на тема

Семейно функциониране и вътрешни работни модели като детерминанти на емоционални и поведенчески проблеми в предучилищна възраст

на

ПЕТЯ ХРИСТОФОРОВА ВАРЧЕВА

представен за присъждане на образователната и научна степен “Доктор”

в научна специалност:

3.2. Психология (Медицинска психология - клинична психология)

СУ „Св. Кл. Охридски”, ФФ, Катедра „Социална, трудова и педагогическа психология”

Дисертацията е с обем от 174 стр. и е разделена на въведение, четири глави, заключение и приложения с използвания инструментариум.

Литературната справка съдържа 19 заглавия на български език и 259 заглавия на английски език.

Представянето на резултатите е онагледено с 22 таблици, 8 фигури и 2 графики. Изследователската работа е изпълнена и предадена за оценка в срок и е насочена за публична защита както следва.

Теоритичната част не е просто преразказване, а съпоставяне на дименсионалния и категориалния подход за изследване на психопатологията в предучилищна възраст, систематизиране на основните точки, по които съществува дискусия между привържениците на двата подхода; разгледани са водещите подходи за класификация и дефиниция на емоционалните и поведенческите проблеми в предучилищна възраст, като е направено разграничение между термините „проблем“, „синдром“ и „разстройство“, уточнено е тяхното използване в категориалния и дименсионалния модел за изследване. Направен е систематичен преглед на съществуващите данни за етиологията на емоционалните и поведенчески проблеми, разгледани на четири условни нива: фактори на нивото на индивида/детето; на нивото на родителско и семейно функциониране и такива в социален контекст. Подчертавайки значимостта на ранното откриване, превенция и интервенция на емоционални и поведенчески проблеми, авторката активно изразява позицията си за необходимост от въвеждане на скрининг за емоционалните и поведенчески проблеми в предучилищния период.

Точно тук, ще си позволя и единствената критична забележка към представения ми за становище дисертационен труд. Провокира ме за нея, категоричността на изказа Ви още във въведението: „В Български културен контекст съществуват малко на брой изследвания върху детското психично здраве в предучилищния период, включително по отношение на емоционалните и поведенчески проблеми. Но не само липсата на данни за психичното здраве и благополучие на децата в предучилищна възраст, ни насочи към изследване на дезадаптивното поведение и неговите детерминанти, именно, в тази възрастова група. “ /стр.3 от Автореферата/ Когато се заявява такова твърдение, то трябва да е екзактно проверено. Искам да Ви уверя, че „липсата“ няма да повиши стойността на труда Ви, а напротив, куражът Ви да се наредите сред дузината видни български изследователи, каквито освен цитираните от Вас са били и са: М. Ачкова, Хр. Христозов, Св. Стамболова, Т. Татъзов и да сътворите и представите нещо още по-задълбочено и авангардно.

По-нататък, в първи и втори параграф на глава 2 са представени идеи за функциониране на поведенческата система на привързаност, както и такива, разширяващи теорията на Боулби.

Обсъдени и съпоставени са двата основни подхода личностов и развитиен и е обосновано предпочитанието в избора на методики удовлетворяващи втория. Трети параграф на втора глава представлява систематичен преглед на съществуващи емпирични данни за взаимовръзката между Вътрешни работни модели, Семейно функциониране и Емоционални и поведенчески проблеми в предучилищна възраст.

Емпиричната част е структурирана според академичните изисквания. За постигане на основната цел са поставени седем задачи и са изведени работни хипотези.

В мащабно скринингово изследване са включени 678 деца и след описаната подробно тестова селекция, в изследователския проект са включени и родителите на 85 от тях, като половината се включват активно в него и са подложени на изследване за тип на семейно функциониране. В последващ етап, с децата се прилага съответната за целта методиката за достигане до вътрешните работни модели на привързаност. Като особен интерес представлява прилагането на полуструктурирана игра с кукли, както и използването на аудио и видео техники, спомагащи за събиране на т.нар. „невербални отговори“ на детето, под формата на наблюдавани поведенчески отреагирания.

Дисертантката изключително детайлно работи по доказването на първоначалните си предположения и въпреки, че Хипотези 1,2 и 5 са потвърдени частично, а тези под номер 3 и 4, изискват надграждане на проучването с цел повишаване убедителността на получените до момента данни, това не намалява научната стойност на разработката.

И ако тя в заключението си определя труда си като „... опит за разширяване на разбирането за семейното функциониране и вътрешни работни модели определящи редица емоционални и поведенчески проблеми в предучилищна възраст“, то ще си позволя да окачества този опит като сполучлив.

Напълно подкрепям предложението за въвеждане на методи за превенция на емоционалните и поведенчески проблеми в този ранен преходен период и съм съгласна със стойността на приносите изведени последствие на разработената тема.

С оглед на гореказаното, считам че предложението за разглеждане дисертационен труд на тема **„Семейно функциониране и вътрешни работни модели като детерминанти на емоционални и поведенчески проблеми в предучилищна възраст“**, притежава научна стойност и предлагам на уважаемото жури да присъди на **ПЕТЯ ХРИСТОФОРОВА ВАРЧЕВА** заслужената образователна и научна степен „доктор на науките“